

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ЛУНЬОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LUNEV v. UKRAINE)**

(Заява № 4725/13)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

22 жовтня 2015 року

ОСТАТОЧНЕ

22/01/2016

*Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Луньов проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Жузеп Касадеваль (*Josep Casadevall*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Вінсент А. Де Гаetano (*Vincent A. De Gaetano*),
Андре Потоцький (*André Potocki*),
Хелена Єдерблум (*Helena Jäderblom*),
Алеш Пейхал (*Aleš Pejchal*),

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), судді,
та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), Секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 29 вересня 2015 року
постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 4725/13), яку 17 січня 2013 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Андрій Володимирович Луньов (далі – заявник).

2. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляли пані О.Г. Семенюк, юрист, що практикує у м. Брянка, та пані Я.В. Заїкіна, юрист, що практикує у м. Харків. Уряд України (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження – пан Б. Бабін з Міністерства юстиції України.

3. Заявник стверджував, що під час перебування під вартою він не отримував належної медичної допомоги, що він зазнав жорстокого поводження з метою знеохотити його від подання заяви до Суду, та що органи влади не провели ефективного розслідування його скарги на жорстоке поводження.

4. 3 червня 2013 року про заяву було повідомлено Уряд.

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявник народився у 1977 році. Згідно з останньою наявною інформацією у червні 2013 року заявника за рішенням суду було

поміщено під домашній арешт у м. Брянка. Заявник не повідомив Суд про своє теперішнє місцезнаходження.

А. Медична допомога, що надавалась в установі тримання під вартою

6. У січні 2012 року заявника було затримано за підозрою в участі у незаконному обігу наркотичних засобів.

7. 30 січня 2012 року заявника було поміщено до Старобільського слідчого ізолятора (далі – СІЗО). По прибутті до СІЗО заявника було оглянуто терапевтом, психіатром, стоматологом, фтизіатром та дерматологом. Згідно з твердженнями Уряду у заявника було діагностовано III клінічну стадію вірусу імунодефіциту людини (далі – ВІЛ-інфекція), хронічний бронхіт, токсичну енцефалопатію та невропатію, спричинену тривалим вживанням наркотичних речовин, а також залишкові зміни після перенесеного туберкульозу. На той час вага заявника становила 55 кг. Зріст заявника був 1 м 78 см.

8. Згідно з твердженнями Уряду 1 листопада 2012 року заявникові було запропоновано здати кров на аналіз CD4+ клітин, від чого він відмовився. У матеріалах справи міститься довідка від 7 лютого 2012 року, в якій зазначено, що заявник відмовився від «аналізу крові». Її підписано працівником медичної частини СІЗО.

9. Згідно з твердженнями Уряду у період з 30 січня 2012 року до 8 січня 2013 року заявник не просив про надання йому медичної допомоги у СІЗО. Проте з медичної картки заявника випливає, що у вересні 2012 року його оглянув фтизіатр і він пройшов рентгенографію. Згідно з медичними документами, наданими Урядом, у листопаді 2012 року, коли заявник протягом короткого проміжку часу перебував в іншій установі, у нього був бронхіт і він скаржився на біль у нирках.

10. 8 січня 2013 року після скарг заявника на кашель та жар у нього було діагностовано хронічний бронхіт та призначено курс лікування.

11. 9 січня 2013 року заявника було знайдено непритомним у його камері.

12. Того ж дня начальник СІЗО подав до Брянківського міського суду Луганської області (далі – Брянківський суд) клопотання про прискорення провадження у справі заявника або звільнення його під підписку про невиїзд, оскільки заявник потребував термінового лікування у спеціалізованій лікарні.

13. 10 січня 2013 року зазначений суд вирішив залишити заявника під вартою, але надав вказівку про поміщення його до спеціалізованої лікарні при установі тримання під вартою або до медичного закладу МОЗ.

14. Згідно з медичною довідкою у період з 9 до 11 січня 2013 року заявник перебував у лікарні. У нього було діагностовано гострий серозний менінгоенцефаліт. У довідці зазначалось, що заявник перебуває «у сопорозному стані».

15. 11 січня 2013 року заявник повернувся до СІЗО, де він до 15 лютого 2013 року перебував у медичній частині. Крім того, впродовж цього періоду часу заявник принаймні один раз перебував під вартою в Алчевському ізоляторі тимчасового тримання (далі – Алчевський ІТТ).

16. 17 січня 2013 року заявник подав клопотання за Правилom 39 Регламенту Суду про те, щоб Урядові було вказано на необхідність поміщення його до лікарні. У клопотанні зазначалось, що заявникові потрібні додаткові обстеження, зокрема у психіатра, для вирішення питання про призначення антиретровірусної терапії (далі – АРТ), визначення стадії туберкульозу та призначення відповідного лікування, а також призначення належного лікування у зв'язку з його захворюванням на епілепсію, на яку заявник, як стверджувалося, хворів.

17. За твердженнями адвоката заявника, пані Семенюк, наприкінці січня 2013 року їй зателефонував незнайомий чоловік, який представився працівником прокуратури. Ця особа хотіла дізнатися, чи насправді пані Семенюк представляє інтереси заявника, і чи подав заявник заяву до Європейського суду з прав людини. Пані Семенюк на обидва запитання дала ствердну відповідь.

18. 4 лютого 2013 року Брянківське територіальне медичне об'єднання повідомило адвоката заявника, що з 11 жовтня 2010 року заявник перебуває на диспансерному обліку у лікаря в кабінеті «Довіра» Брянківської центральної міської поліклініки. У нього було діагностовано II клінічну стадію ВІЛ-інфекції, хронічний бронхіт та токсичну енцефалопатію. 27 жовтня 2010 року результат аналізу крові на клітини CD4+ становив 374 (18,7%). Заявник відмовився від лікування, незважаючи на погіршення стану здоров'я. У 2011 році у нього було діагностовано III клінічну стадію ВІЛ-інфекції. Заявник не погодився на АРТ та відмовився від відповідного обстеження. 8 лютого 2013 року таку ж інформацію було надіслано до СІЗО.

19. Уряд повідомив, що у період з 11 січня до 15 лютого 2013 року заявник лікувався від гострого серозного менінгоенцефаліту. Більше того, 5 лютого 2013 року він пройшов рентгенографію та огляд у фтизіатра. За результатами цих обстежень у заявника було діагностовано залишкові зміни у правій легені внаслідок перенесеного туберкульозу. У протитуберкульозному лікуванні потреби не було.

20. 6 лютого 2013 року заявника оглянув невропатолог. У нього було діагностовано III клінічну стадію ВІЛ-інфекції та токсичну енцефалопатію.

21. 19 лютого 2013 року Брянківський суд призначив заявникові покарання у вигляді позбавлення волі строком на шість з половиною років за незаконний обіг наркотичних засобів.

22. 26 лютого 2013 року результат аналізу крові заявника на клітини CD4+ становив 119 клітин (13,1%).

23. Листом від 7 березня 2013 року Уряд повідомив Суд про відсутність необхідності у госпіталізації заявника.

24. 12 березня 2013 року заявника оглянув лікар-інфекціоніст і діагностував у нього III клінічну стадію ВІЛ-інфекції, хронічний бронхіт, залишкові зміни внаслідок перенесеного туберкульозу та токсичну енцефалопатію. Було рекомендовано АРТ. 14 березня 2013 року Управління Державної пенітенціарної служби України в Луганській області надало дозвіл на прийом заявника до лікарні при Луганському слідчому ізоляторі № 17.

25. Заявник перебував у цій лікарні з 20 до 25 березня 2013 року. На додаток до зазначеного вище діагнозу у заявника було діагностовано втрату ваги більш ніж на 10% та хронічний гепатит С. Заявник пройшов повний клінічний аналіз крові, біохімічний аналіз крові, аналіз мокротиння та сечі, рентгенографію та УЗД. Заявникові було надано ліки. При виписці було, зокрема, рекомендовано здати кров на аналіз клітин CD4+.

26. 22 березня 2013 року Суд відмовив у задоволенні клопотання заявника за Правилем 39 Регламенту Суду.

27. У період з 29 березня до 5 квітня та з 12 квітня до 12 травня 2013 року заявник також перебував на стаціонарному лікуванні в лікарні при Луганському СІЗО. 3 квітня 2013 року він пройшов аналіз крові на клітини CD4+, який дав результат 13,5 % або 519 клітин. 16 квітня 2013 року заявнику було призначено АРТ.

28. 24 травня 2013 року апеляційний суд Луганської області скасував вирок від 19 лютого 2013 року у кримінальній справі щодо заявника та направив справу на новий судовий розгляд.

29. У невизначену дату захисник заявника подала до місцевого суду клопотання про звільнення заявника, стверджуючи, що з 20 січня 2012 року до 9 січня 2013 року заявник не отримував жодного лікування. Після 9 січня 2013 року заявник деякий час перебував у лікарні, але наразі стаціонарного лікування не отримував.

30. 19 червня 2013 року Брянківським міським судом було змінено обраний заявникові запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на домашній арешт. Суд зазначив, що у матеріалах справи міститься достатньо доказів для задоволення клопотання захисника заявника. Суд також зазначив, що заявникові необхідне лікування, якого він в умовах тримання під вартою отримати не може.

В. Стверджуване жорстоке поводження та його розслідування

31. 25 січня 2013 року заявника на час розгляду справи судом було поміщено до Алчевського ІТТ.

32. О 9 год ранку 30 січня 2013 року заявнику було викликано швидку медичну допомогу у зв'язку з різким болем в області печінки. Заявника було оглянуто і йому було рекомендовано огляд у гастроентеролога. Після цього заявника було доправлено до Брянківської центральної міської лікарні, і до ІТТ він повернувся близько 16 год.

33. Згідно з твердженнями заявника близько 17 год 25 хв в ІТТ його побили двоє працівників міліції – як стверджувалося, з обласного управління МВС. Вони наказали йому написати заяву про те, що СІЗО надавав йому належне лікування. Один з працівників міліції шість або сім разів вдарив заявника по печінці, а другий – чотири рази по нирках. Після цього заявник написав заяву, що вимагалася.

34. 31 січня 2013 року захисник заявника С. заявила про це скаргу на судовому засіданні. Заявникові було викликано карету швидкої медичної допомоги, працівники якої діагностували у нього «можливу тупу травму живота». Заявника було доправлено до лікарні, де його оглянув хірург. Останній зазначив, що заявник скаржився на біль в епігастральній області та слабкість, але при огляді живіт заявника був «м'який та безболісний». Лікар дійшов висновку про відсутність «гострої хірургічної патології» та що заявника можна тримати в умовах ІТТ.

35. Того ж дня заявник та його захисник подали до прокуратури скаргу про побиття. Заявник стверджував, що о 17 год 25 хв 30 січня 2013 року до нього в ІТТ прийшли невідомі працівники міліції. Його піддавали фізичному і психологічному тиску та змушували відмовитися від заяви про ненадання належної медичної допомоги. Вони також примушували його визнати свою вину у злочині, що йому інкримінувався.

36. Під час розслідування заявник також стверджував, що 30 січня 2013 року близько 17 год 20 хв двоє незнайомих працівників міліції допитували його в ІТТ. Коли він відмовився написати заяву про відсутність скарг на лікування в СІЗО, працівники міліції кілька разів вдарили його у живіт та по нирках. Після цього заявник написав, що у СІЗО йому надавалась належна медична допомога, що він не має скарг та що до нього не застосовувався психологічний або фізичний тиск. Працівники міліції взяли у нього письмову заяву, його відвели у душ, а потім – до його камери.

37. 14 лютого 2013 року судово-медичний експерт, вивчивши висновки хірурга від 31 січня 2013 року та свідчення того ж хірурга, надані під час розслідування, дійшов висновку, що «при огляді

хірургом 31 січня 2013 року [у заявника] будь-яких тілесних ушкоджень не виявлено».

38. 25 лютого 2013 року прокуратурою м. Алчевська кримінальну справу було закрито у зв'язку з відсутністю події злочину. Працівники міліції та інші особи, які були присутні в ІТТ 30 січня 2013 року, надали докладний опис подій в установі того дня та стверджували, що ніхто заявника не бив. Зокрема, близько 16 год заявник поскаржився на те, що його не влаштовує подушка і він хоче її замінити. Заявника у супроводі відвели до кімнати для зберігання постільної білизни. Заявник провів там 15-20 хвилин, але подушки собі не вибрав. Після цього його відвели до кімнати для зберігання особистих речей, оскільки він хотів взяти зі своєї сумки деякі речі. Після цього заявник попросився прийняти душ, але йому пояснили, що у душі немає гарячої води. Оскільки заявник сам захотів це перевірити, працівник ІТТ відвів його у душ. Згодом заявника було поміщено до камери. Хірург, який оглядав заявника 31 січня 2013 року, пояснив, що заявника було привезено до нього, щоб встановити, чи може він перебувати під вартою в ІТТ. У заявника тілесних ушкоджень не було. Слідчий прокуратури також посилався на висновок судово-медичного експерта про відсутність у заявника тілесних ушкоджень.

39. Заявник оскаржив цю постанову до суду. 26 березня 2013 року Алчевський міський суд Луганської області скасував її. Суд допитав заявника та його співкамерника К., і дійшов висновку, що розслідування не було ретельним, оскільки не було допитано осіб, що перебували у камері разом із заявником.

40. 24 квітня 2013 року станція швидкої медичної допомоги повідомила прокуратуру м. Бранки, що 31 січня 2013 року заявника було оглянуто і у нього діагностовано «можливу тупу травму живота». Він скаржився на те, що його було побито в ізоляторі. Для уточнення діагнозу заявника було доправлено до лікарні.

41. 25 квітня 2013 року кримінальну справу було закрито за відсутністю події злочину. До показів допитаних раніше осіб було додано нові докази.

42. Зокрема, під час розслідування сусід заявника по камері К. пояснив, що 30 січня 2013 року заявника вивели з камери. Він був відсутній приблизно 40-60 хвилин. Повернувшись до камери, заявник сказав, що двоє невідомих працівників міліції примушували його написати відмову від лікування у СІЗО. А коли заявник відмовився, його почали бити. Після цього він погодився написати заяву про те, що не потребує медичної допомоги. Згідно з твердженнями К. у заявника були червоні щока і вилиця, а також розпухла печінка. Черговий ІТТ, який привів заявника до камери, як стверджувалося, сказав, що одним із чоловіків, які приходили до заявника, був дехто Со. з Перевальської виправної колонії № 15.

43. Ще один сусід заявника по камері пояснив, що коли він прибув до ІТТ, він побачив заявника у ліжку. Заявник сказав йому, що його побили працівники міліції з метою примусити його дати визнавальні покази. Сусід заявника по камері П. пояснив, що він спав і нічого не чув і не бачив, а ще один сусід заявника по камері Б. відмовився давати покази. Працівник міліції Со. під час допиту пояснив, що 30 січня 2013 року він перебував на своєму робочому місці. У постанові також зазначалося, що система відеоспостереження в ІТТ у період з 26 січня до 4 лютого 2013 року не працювала.

44. 3 червня 2013 року постанову від 25 квітня 2013 року було скасовано прокурором м. Алчевськ. У постанові прокурора без надання докладних відомостей зазначалося, що «рішення про закриття кримінального провадження прийнято передчасно та необґрунтовано, не виконано низку процесуальних дій».

45. 27 червня 2013 року кримінальну справу знову було закрито за відсутністю події злочину.

46. 4 листопада 2013 року Алчевський міський суд скасував постанову від 27 червня 2013 року. Судом було встановлено, що після 3 червня 2013 року слідчий неналежним чином перевіряв факти, вказані у скарзі захисника заявника. Не було також наведено обґрунтування неможливості проведення очної ставки заявника з працівником міліції Со.

47. Сторони не надали жодних подальших відомостей щодо цього провадження.

II. ВІДПОВІДНІ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ДОКУМЕНТИ

48. Відповідні положення національного законодавства, міжнародні та внутрішньодержавні документи наведено у рішенні у справі «Сергій Антонов проти України» (*Sergey Antonov v. Ukraine*) (заява № 40512/13, пп. 40-53 і 55-56, від 22 жовтня 2015 року).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

49. Заявник скаржився на те, що у СІЗО йому не було надано належної медичної допомоги та що стан його здоров'я був несумісним з умовами тримання під вартою.

50. Заявник також скаржився на те, що 30 січня 2013 року його було піддано жорстокому поводженню та що не було проведено ефективного розслідування цієї події.

51. У зв'язку із зазначеними вище скаргами він посилався на статтю 3 Конвенції, яка передбачає таке:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

А. Стверджувана відсутність належної медичної допомоги у СІЗО

1. Прийнятність

52. Уряд доводив, що заявник у зв'язку зі своїми скаргами про відсутність належної медичної допомоги не вичерпав доступні йому засоби юридичного захисту. Зокрема, заявник повинен був подати скарги до прокуратури, і він не довів, що застосування зазначеного засобу юридичного захисту було б неефективним.

53. Заявник стверджував, що згідно з практикою Суду такі скарги не можуть вважатися ефективним та доступним засобом юридичного захисту у розумінні пункту 1 статті 35 Конвенції (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Коваль проти України» (*Koval v. Ukraine*), заява № 65550/01, від 30 березня 2004 року, та рішення у справі «Яковенко проти України» (*Yakovenko v. Ukraine*), заява № 15825/06, пп. 74-78, від 25 жовтня 2007 року), а отже скарга заявника на відсутність належної медичної допомоги має вважатися прийнятною.

54. Суд зазначає, що він вже відхиляв подібні заперечення, що ґрунтувалися на невичерпанні засобів юридичного захисту, та встановлював, що засіб юридичного захисту, на який посилався Уряд, був неефективним у зв'язку з недоведеністю того, що використання відповідного провадження змогло забезпечити покращення умов тримання заявників (див. рішення у справі «Мельник проти України» (*Melnik v. Ukraine*), заява № 72286/01, пп. 69, від 28 березня 2006 року, і нещодавнє рішення у справі «Буглов проти України» (*Buglov v. Ukraine*), заява № 28825/02, п. 74, від 10 липня 2014 року) і не вбачає підстав відходити у цій справі від згаданого висновку. Отже, Суд вважає, що цю скаргу не може бути відхилено на підставі невичерпання національних засобів юридичного захисту.

55. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

2. Суть

(а) Доводи сторін

(i) Заявник

56. Заявник стверджував, що не відмовлявся від аналізу крові на клітини CD4+. Згідно з твердженнями заявника медичний персонал СІЗО намагався взяти зразок його крові на аналіз клітин CD4+. Проте ця спроба виявилася невдалою, оскільки вени у заявника як колишнього наркомана були деформовані. Заявник не підписував жодної відмови від лікування його ВІЛ-інфекції.

57. Заявник також стверджував, що страждав від інших захворювань, які також вимагали лікування, але впродовж близько року у СІЗО він не проходив жодних медичних обстежень. Заявник вважав, що різке погіршення стану його здоров'я 9 січня 2013 року було спричинено тривалою відсутністю медичної допомоги в установах тримання під вартою. Отже, на думку заявника, обставини його лікування до затримання не мали стосунку до цієї справи.

58. Заявник також доводив, що незважаючи на той факт, що у нього був епілептичний напад, психіатр його не оглянув.

59. Заявник також зазначав, що у нього не було можливості подати клопотання про звільнення з-під варти. Заявник та його захисник безуспішно клопотали про звільнення заявника з-під варти до тих пір, поки зрештою їхнє клопотання не було задоволено 19 червня 2013 року. При цьому стан здоров'я заявника у січні-листопаді 2013 року був набагато гіршим, ніж у червні 2013 року.

60. Зважаючи на зазначене вище, заявник стверджував, що у його справі було порушення статті 3 Конвенції.

(ii) Уряд

61. Уряд доводив, що з 2010 року заявник страждав від низки захворювань. У жовтні 2010 року у нього було діагностовано ВІЛ-інфекцію, проте він відмовився від будь-якого лікування, незважаючи на погіршення стану його здоров'я, зафіксоване у липні 2011 року.

62. Що стосується медичної допомоги, яку заявник отримував під час тримання під вартою, Уряд зазначив, що коли заявник прибув до СІЗО у 2012 році, він був оглянутий низкою лікарів-спеціалістів, які поставили йому діагнози.

63. 7 лютого 2012 року заявник відмовився здавати аналіз крові на клітини CD4+ і не скаржився на стан свого здоров'я з 31 січня 2012 року до 8 січня 2013 року.

64. 9 січня 2013 року, коли стан здоров'я заявника погіршився, його було госпіталізовано, і йому було надано необхідне лікування. До 15 лютого 2013 року, а потім ще три рази (з 20 до 25 березня, з 29

березня до 5 квітня та з 12 квітня до 12 травня 2013 року) заявник перебував на стаціонарному лікуванні у медичній частині СІЗО або у лікарні при Луганському СІЗО, де він отримував належну медичну допомогу.

65. Що стосується скарги заявника на відсутність лікування наявної у нього ВІЛ-інфекції, Уряд зауважив, що заявник відмовився від проходження аналізу на CD4+ клітини, а призначити заявникові АРТ без проведення вказаного аналізу було неможливо.

66. Уряд також зазначив, що як тільки стан здоров'я заявника погіршився, його було направлено на лікування до закладу охорони здоров'я МОЗ. Внаслідок лікування стан здоров'я заявника покращився.

67. Що стосується епілептичного нападу у заявника, то Уряд зазначив, що як тільки він стався, заявника одразу ж було госпіталізовано до закладу охорони здоров'я МОЗ. Щодо туберкульозу у заявника, то лікарі діагностували у нього залишкові зміни після перенесеного туберкульозу. У нього ніколи не діагностували активну форму туберкульозу.

68. Таким чином, Уряд дійшов висновку, що погіршення здоров'я заявника було спричинено його поведінкою, оскільки заявник відмовився здавати аналіз крові, який був необхідним для призначення відповідного лікування. Більше того, до поміщення у СІЗО заявник не проходив відповідного лікування, що також могло негативно вплинути на стан його здоров'я.

69. Уряд також зазначав, що стан здоров'я заявника був сумісний з умовами тримання його під вартою. Він отримував необхідне лікування та перебував під наглядом лікарів. Більше того, як тільки національний суд дійшов висновку про недоцільність подальшого тримання заявника під вартою, його було звільнено.

70. Отже, Уряд дійшов висновку про те, що у цій справі права заявника за статтею 3 Конвенції порушені не були.

(b) Оцінка Суду

71. Суд неодноразово наголошував на тому, що держава повинна забезпечити тримання ув'язненої особи в умовах, які відповідають принципу поваги до її людської гідності, а також належним чином забезпечити її здоров'я та добробут з огляду на практичні потреби ув'язнення (див. рішення у справі «Кудла проти Польщі» (*Kudła v. Poland*) [ВП], заява № 30210/96, п. 92-94, ECHR 2000-XI). Отже, відсутність належної медичної допомоги може становити поведження, що суперечить статті 3 Конвенції (див. серед багатьох інших джерел рішення у справах «Хумматов проти Азербайджану» (*Hummatov v. Azerbaijan*), заяви №№ 9852/03 і 13413/04, від 29 листопада 2007 року; «Ухань проти України» (*Ukhan v. Ukraine*), заява № 30628/02, від

18 грудня 2008 року, і «Петухов проти України» (*Petukhov v. Ukraine*), заява № 43374/02, від 21 жовтня 2010 року).

72. Інші відповідні принципи, встановлені практикою Суду за статтею 3 Конвенції щодо лікування під час тримання під вартою, викладено у рішенні у згаданій справі «Сергій Антонов проти України» (*Sergey Antonov v. Ukraine*) (пп. 70-75).

73. Суд зазначає, що у цій справі у заявника по прибутті до установи тримання під вартою було діагностовано низку серйозних захворювань. Зокрема, у заявника було діагностовано III клінічну стадію ВІЛ-інфекції, хронічний бронхіт, токсичну енцефалопатію та невропатію, спричинену тривалим вживанням наркотичних речовин, та залишкові зміни після перенесеного туберкульозу.

74. Суд також зазначає, що незважаючи на діагностування у заявника низки серйозних захворювань та ВІЛ-інфекції, протягом більш ніж року йому не надавалося жодного лікування.

75. Уряд доводив, що невдовзі після поміщення заявника до установи тримання під вартою йому було запропоновано здати кров на аналіз клітин CD4+, від чого він відмовився, а без цього аналізу неможливо було призначити йому відповідне лікування. Заявник заперечив цю заяву, стверджуючи, що медичний персонал СІЗО просто не зміг зробити такий аналіз.

76. Суд зазначає, що у матеріалах справи міститься довідка від 7 лютого 2012 року, в якій зазначено, що заявник відмовився від «аналізу крові». Немає доказів того, що цей аналіз крові дійсно стосувався аналізу на клітини CD4+. Суд не може погодитися з доводом Уряду про те, що заявник під час тримання під вартою сам унеможливив своє лікування, відмовившись здати відповідний аналіз. Суд також зауважує, що коли у квітні 2013 року заявник пройшов аналіз на CD4+ клітини, протягом кількох тижнів йому було призначено АРТ. Таким чином, навіть якщо заявник спочатку відмовився від аналізу, Уряд не надав пояснення, чому цей аналіз не проводився протягом більш ніж одного року, зважаючи на те, що наявність ВІЛ-інфекції у заявника було підтверджено, та з огляду на важливість аналізу для призначення лікування.

77. Заявник також страждав від низки інших захворювань, деякі з яких спричинені опортуністичними інфекціями при ВІЛ. Ці захворювання також не діагностувались і не лікувались до тих пір, поки стан здоров'я заявника не став критичним і він не подав до Суду заяву у зв'язку з цим.

78. Суд зазначає, що питання неналежної медичної допомоги ВІЛ-інфікованим особам, які перебувають в установах тримання під вартою та виконання покарань України, вже розглядалось Судом у низці справ (див. рішення у справах «Кац та інші проти України» (*Kats and Others v. Ukraine*), заява № 29971/04, від 18 грудня 2008 року, та «Салахов та

Іслямова проти України» (*Salakhov and Islyamova v. Ukraine*), заява № 28005/08, від 14 березня 2013 року). Загальна ситуація з лікуванням ВІЛ-інфікованих осіб в Україні у зазначених установах також розглядається у рішенні у справі «Сергій Антонов проти України» (*Sergey Antonov v. Ukraine*) (заява № 40512/13, від 22 жовтня 2015 року).

79. З огляду на зазначене вище, Суд вважає, що тривале ненадання заявникові належної медичної допомоги у зв'язку з його ВІЛ-інфекцією та іншими захворюваннями під час тримання його під вартою становило нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження у порушення статті 3 Конвенції.

В. Стверджуване жорстоке поводження та відсутність ефективного розслідування за скаргами заявника

1. Прийнятність

80. Уряд стверджував, що заявник не надав достатніх доказів на підтвердження своїх скарг про жорстоке поводження працівників міліції. Зокрема, під час розслідування на національному рівні заявник надавав суперечливі покази. Так, одного разу заявник зазначив, що двоє працівників міліції, які його побили, були з обласної міліції, а іншого разу він стверджував, що один з правоохоронців сказав, що пам'ятає заявника з колонії № 15. Крім того, покази сусідів заявника по камері також були суперечливими, і незважаючи на твердження заявника про те, що його вдарили кілька разів, наступного дня у нього не було виявлено жодних тілесних ушкоджень. Отже, єдиний доказ, а саме діагноз, поставлений фельдшерами швидкої медичної допомоги, не міг слугувати доказом жорстокого поводження із заявником, оскільки це був попередній діагноз, якій згодом не підтвердився. Уряд дійшов висновку, що скарги заявника на жорстоке поводження були цілком необґрунтовані.

81. Уряд не надав зауважень щодо прийнятності скарги заявника на неефективність розслідування його тверджень про жорстоке поводження.

82. Заявник не погодився з Урядом та доводив, що його твердження про жорстоке поводження були докладними. Він вказав кількість нападників, кількість ударів, яких він зазнав; вказав на те, що удари завдавалися ребром долоні; вказав точну дату та час подій, а також подробиці своєї бесіди з працівниками міліції. Заявник вважав, що саме національні органи влади повинні були встановити істину, оскільки заявник і свідки у справі надали їм усю інформацію, якою володіли. Зокрема, сусіди заявника по камері підтвердили, що його

було побито 30 січня 2013 року, і їхні покази доповнювали покази заявника.

83. Що стосується медичного огляду заявника 31 січня 2013 року, заявник доводив, що лікар проводив його огляд у присутності двох охоронців, а тому він боявся скаржитися на жорстоке поводження. З іншого боку, перебуваючи у суді, він розповів про побиття бригаді швидкої медичної допомоги. Більше того, медичний огляд у лікарні був поверховим, оскільки мав на меті вирішення питання про те, чи сумісний стан здоров'я заявника з умовами тримання під вартою, та був обмежений лише зовнішнім оглядом заявника (не було проведено УЗД або інших досліджень з метою перевірки діагнозу, поставленого бригадою швидкої медичної допомоги). Проведена після цього судово-медична експертиза також не була надійною, оскільки ґрунтувалась на висновках поверхового медичного огляду.

84. Заявник дійшов висновку, що зазначені вище відомості були достатнім доказом того, що в Алчевському ІТТ він зазнав жорстокого поводження працівників міліції.

85. Суд зазначає, що скарга заявника була достатньо докладною та підтвердженою доказами (діагноз бригади швидкої медичної допомоги, покази сусідів заявника по камері), щоб вважати, що вона не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також вважає, що скарги заявника на стверджуване жорстоке поводження та відсутність ефективного розслідування не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

2. Суть

(а) Ефективність розслідування

86. Заявник повторив, що органи влади не провели ретельного та ефективного розслідування тверджень про жорстоке поводження як за скаргами заявника, так і за скаргами його захисника. Розслідування зазначеної події проводилося три рази, оскільки постанови про закриття кримінальної справи двічі скасовувались судом та прокуратурою у зв'язку з виявленими недоліками. Незважаючи на вказівки, надані згаданими органами, певні слідчі дії так і не було проведено. Зокрема, не було зроблено справжньої спроби провести очну ставку між заявником та працівником міліції Со. Заявникові можна було показати фотографію Со., щоб встановити, чи був він серед тих, хто, як стверджувалося, жорстоко поведився із заявником, але цього зроблено не було. Покази Со. про те, що 30 січня 2013 року він перебував на своєму робочому місці, також перевірені не були.

87. Заявник також, не надаючи конкретних фактів, стверджував, що медичний огляд у його випадку не відповідав вимогам Посібника ООН

з питань ефективного розслідування і документування фактів катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (Стамбульський протокол).

88. Насамкінець, заявник стверджував, що у його справі було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

89. Уряд стверджував, що прокуратурою було проведено ефективне розслідування скарг заявника на жорстоке поводження. Зокрема, розслідування було розпочато невідкладно після подання скарг захисником заявника, було допитано низку важливих свідків та проведено судово-медичну експертизу. Пізніше було допитано інших свідків (сусідів заявника по камері) та перевірено додаткову інформацію. Скарги заявника на жорстоке поводження були ретельно перевірені та зрештою відхилені 27 червня 2013 року як необґрунтовані. Розслідування було повним і швидким, а усі вказівки суду та прокурора було виконано. Отже, порушення права заявника на ефективне розслідування за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції не було.

90. Суд нагадує, що коли особа висуває небезпідставну скаргу про жорстоке з нею поводження представників держави, яке було таким, що порушує статтю 3 Конвенції, це положення, взятє у поєднанні із загальним обов'язком держави за статтею 1 Конвенції, за своїм змістом вимагає проведення ефективного офіційного розслідування. Таке розслідування має бути спроможним призвести до встановлення та покарання винних осіб. В іншому випадку загальна юридична заборона катування та нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження та покарання, незважаючи на свою фундаментальну важливість, була б неефективною на практиці, і в деяких випадках представники держави могли б фактично безкарно порушувати права тих, хто перебуває під їхнім контролем (див. рішення у справах «Ассенов та інші проти Болгарії» (*Assenov and Others v. Bulgaria*), від 28 жовтня 1998 року, п. 102, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, і «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*) [ВП], заява № 26772/95, п. 131, ECHR 2000-IV).

91. Розслідування небезпідставних тверджень про жорстоке поводження також має бути ретельним. Це означає, що органи влади завжди повинні добросовісно намагатись з'ясувати, що трапилось, та не покладатися на поспішні або необґрунтовані висновки для закриття кримінальної справи або використовувати такі висновки як підставу для своїх рішень (див. згадане рішення у справі «Ассенов та інші проти Болгарії» (*Assenov and Others v. Bulgaria*), пп. 103 et seq.). Вони повинні вживати усіх розумних і доступних їм заходів для отримання доказів, що стосуються події, включаючи, зокрема, покази свідків та висновки судових експертиз (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Танрікулу проти Туреччини» (*Tanrikulu v. Turkey*) [ВП], заява

№ 23763/94, пп. 104 et seq., ECHR 1999-IV, та «Гюль проти Туреччини» (*Gül v. Turkey*), заява № 22676/93, п. 89, від 14 грудня 2000 року).

92. У цій справі заявник скаржився на побиття та залякування з метою примусити його відмовитися від заяви до Суду та зізнатися у вчиненні злочину, який йому інкримінувався. Наступного дня у заявника було діагностовано можливу тупу травму живота. Суд за таких обставин вважає, що скарги заявника необхідно було розслідувати.

93. Суд зазначає, що розслідування скарг заявника було розпочато швидко. Проте через місяць справу було закрито за відсутністю події злочину. Ця та дві наступні постанови про закриття кримінальної справи, порушеної за скаргою заявника, були скасовані судом та прокуратурою у зв'язку з виявленими недоліками розслідування. Сторони не повідомили Суд про остаточні результати провадження.

94. Суд зауважує, що окрім недоліків, вказаних національними органами влади – таких як непроведення певних процесуальних дій, – слід зазначити, що первинне медичне обстеження, яке згодом стало підставою для численних висновків про відсутність у заявника тілесних ушкоджень, було поверховим. Воно, вочевидь, мало на меті встановити, чи були у заявника проблеми зі здоров'ям, які вимагали хірургічного втручання, та чи міг він перебувати під вартою, а не встановити наявність у заявника тілесних ушкоджень (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Кобець проти України» (*Kobets v. Ukraine*), заява № 16437/04, п. 47, від 14 лютого 2008 року).

95. З огляду на відсутність остаточного рішення, встановлені національними органами влади недоліки та незабезпечення доказової бази через те, що не було проведено належного медичного обстеження заявника, Суд доходить висновку, що у цій справі було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

(b) Стверджуване жорстоке поводження

96. Уряд не надав жодних зауважень щодо суті цієї скарги.

97. Заявник повторив свої доводи щодо прийнятності цієї скарги (див. пункти 82-83).

98. Як неодноразово зазначав Суд, стаття 3 Конвенції є втіленням однієї з найбільш основоположних цінностей демократичного суспільства. Конвенція категорично забороняє катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання, незалежно від обставин чи поведінки потерпілого (див. серед інших джерел згадане рішення у справі «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*) [ВП], п.119).

99. Суд чітко усвідомлює субсидіарний характер свого завдання та визнає, що має бути обережним, перебираючи на себе роль суду

першої інстанції щодо вирішення питань факту, коли це неминуче не вимагається з огляду на обставини справи (див., наприклад, ухвалу щодо прийнятності у справі «Маккерр проти Сполученого Королівства» (*McKerr v. the United Kingdom*), заява № 28883/95, від 4 квітня 2000 року). Тим не менш, коли висуваються твердження за статтею 3 Конвенції, Суд повинен здійснити особливо ретельний аналіз навіть тоді, коли провадження і розслідування на національному рівні вже відбулись (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Рібіч проти Австрії» (*Ribitsch v. Austria*), від 4 грудня 1995 року, п. 32, Series A № 336).

100. Суд також нагадує, що при оцінюванні доказів він, як правило, застосовує критерій доведеності «поза розумним сумнівом» (див. рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (*Ireland v. the United Kingdom*) від 18 січня 1978 року, п. 161, Series A № 25). Проте така доведеність може впливати із сукупності ознак чи схожих неспростовних презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою.

101. У цій справі заявник доводив, що працівники міліції били його по печінці та нирках, аби знеохотити його від подання заяви до Суду та змусити його зізнатися у вчиненні злочину. Суд зазначає, що Уряд заперечив наявність у заявника будь-яких тілесних ушкоджень. Проте надані у зв'язку з цим докази було отримано у ході неповноцінного розслідування. Як вже зазначалося вище, наступного дня у заявника було діагностовано можливу тупу травму живота. Припускаючи, що ці ушкодження були достатньо серйозними, щоб становити жорстоке поводження у розумінні статті 3 Конвенції, залишається встановити, чи можуть державні органи влади нести відповідальність за статтею 3 Конвенції за завдання цих ушкоджень.

102. Суд зазначає, що за відсутності ефективного розслідування скарг заявника ключові питання справи залишаються нез'ясованими, а за відсутності будь-яких переконливих свідчень щодо характеру зазначених ушкоджень та можливої причини їх виникнення Суд не може встановити «поза розумним сумнівом», що їх було завдано саме працівниками міліції.

103. За таких обставин Суд не може встановити, що було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ПРАВУ НА ІНДИВІДУАЛЬНУ ЗАЯВУ ЗА СТАТТЕЮ 34 КОНВЕНЦІЇ

104. Заявник також скаржився на те, що його було піддано тиску з метою знеохотити його підтримувати його заяву до Суду. Він посилався на статтю 34 Конвенції, відповідна частина якої передбачає таке:

«Суд може приймати заяви від будь-якої особи... Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.»

105. Уряд наполягав на тому, що скарги заявника на жорстоке поводження були необґрунтовані. Його твердження були розслідувані та відхилені. Отже, заявник не довів порушення його права на подання заяви до Європейського суду з прав людини.

106. Заявник наполягав на своїй скарзі. Він також посилався на заяву, яку зробила його захисник, пані Семенюк (див. пункт 17), та зазначив, що вона підтверджувала наявність у державних органів влади підвищеного інтересу до його заяви до Суду.

107. Суд перш за все зазначає, що скарга за статтею 34 Конвенції носить процесуальний характер, а отже не порушує жодного питання щодо прийнятності в рамках Конвенції (див. рішення у справі «Юліан Попеску проти Румунії» (*Iulian Popescu v. Romania*), заява № 24999/04, п. 29, від 4 червня 2013 року).

108. Суд також нагадує, що надзвичайно важливою умовою ефективного функціонування механізму подання індивідуальних заяв, запровадженого статтею 34 Конвенції, є забезпечення заявникам або потенційним заявникам можливості вільно спілкуватися з Судом без жодного тиску з боку державних органів з метою примусити заявників відкликати чи змінити свої скарги (див. серед інших джерел рішення у справі «Акдивар та інші проти Туреччини» (*Akdivar and Others v. Turkey*) від 16 вересня 1996 року, п. 105, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV).

109. Суд зазначає, що у цій справі відсутні узгоджені докази на підтвердження скарг заявника. Зокрема, неналежне розслідування скарги заявника про жорстоке поводження унеможливорює встановлення того, що насправді його залякували з метою знеохотити його від подання заяви до Суду.

110. Посилаючись на зазначені вище висновки щодо скарги заявника за матеріальним аспектом статті 3 Конвенції, Суд не може дійти висновку, що держава не виконала свого обов'язку за статтею 34 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

111. Статтею 41 Конвенції передбачено:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Шкода

112. Заявник вимагав 50 000 євро відшкодування моральної шкоди.

113. Уряд повторив, що порушення прав заявника у цій справі не було, а отже вимоги заявника щодо відшкодування моральної шкоди мають бути відхилені.

114. Суд, постановляючи рішення на засадах справедливості, присуджує заявникові 10 000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

115. Заявник, якому було надано правову допомогу, не вимагав компенсації судових та інших витрат.

C. Пеня

116. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з ненаданням заявникові належної медичної допомоги під час тримання під вартою;
3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з непроведенням ефективного розслідування скарг заявника на жорстоке поводження;
4. *Постановляє*, що не було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з твердженнями заявника про жорстоке поводження;
5. *Постановляє*, що держава виконала свій обов'язок за статтею 34 Конвенції;

6. *Постановляє, що:*

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 22 жовтня 2015 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія Вестердік
(*Claudia Westerdiek*)
Секретар

Жузеп Касадеваль
(*Josep Casadevall*)
Голова